

Sammanfattning

En arbetstagare som arbetat som säljare av finansiella tjänster hade i sitt anställningsavtal en konkurrensklausul. Fråga bl.a. om arbetstagaren brutit mot konkurrensklausulen och om klausulen kan anses oskälig enligt 38 § avtalslagen.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2010-06-23
Stockholm

Dom nr 53/10
Mål nr B 63/09

KLAGANDE

I.N. i Nacka

Ombud: advokaten Johan Linder, Hamilton Advokatbyrå Stockholm KB,
Box 715, 101 33 Stockholm

MOTPART

Finanshuset 2002 AB i konkurs, 556631-4729, Sveavägen 60,
111 34 Stockholm

Ombud: advokaten Hans-Christian Löth, Kriström Advokatbyrå KB,
Box 7184, 103 88 Stockholm

SAKEN

vite enligt konkurrensklausul

ÖVERKLAGAD DOM

Nacka tingsrätts dom den 17 april 2009 i mål nr T 6283-07

Tingsrättens dom, se bilaga.

I.N. har yrkat att Arbetsdomstolen, med ändring av tingsrättens dom, ska ogilla Finanshuset 2002 AB i konkurs (bolaget) talan och befria I.N. från skyldigheten att ersätta bolagets rättegångskostnader vid tingsrätten samt förplikta bolaget att ersätta hennes rättegångskostnader där.

Bolaget har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på I.N:s begäran ljud- och bildupptagning av förhöret under sanningsförsäkran med henne vid tingsrätten spelats upp. På bolagets begäran har ljud- och bildupptagning av förhöret under sanningsförsäkran med P.D. vid tingsrätten spelats upp. Parterna har inte åberopat någon skriftlig bevisning.

Som grund för och till utveckling av sin talan har parterna anfört i allt väsentligt detsamma som är antecknat i tingsrättens dom, med de förtydliganden och tillägg som i det följande framgår av domskälen.

Därutöver har I.N. tillagt att de tre personer som hon ostridigt varit i kontakt med över huvud taget inte kan betraktas som kunder till bolaget eftersom dessa endast tecknat sig för s.k. strukturerade produkter. Hon har även tillagt

att konkurrensklausuler inte är vanliga i branschen och att det i branschen förekommande kollektivavtalet inte innehåller några sådana bestämmelser.

Bolaget har beträffande I.N:s kvittningsinvändning tillagt att hon inte var beroende av det under några månader innehållna beloppet för sin försörjning och att nivån på ett allmänt skadestånd för ett sådant brott mot kvittningslagen inte bör överstiga de 15 000 kr som tingsrätten kommit fram till.

Domskäl

Tvisten i målet rör huvudsakligen den i tingsrättens dom återgivna konkurrensklausulen i I.N:s anställningsavtal och dess tillämpning. I målet är ostridigt att I.N. – i den mening som avses i klausulen – bearbetat tre personer som tidigare anlitat bolaget. I.N. har framhållit att det rent faktiskt rört sig om tre telefonsamtal, varav ett ledde till ett sammanträffande, samt att kontakterna inte ledde till någon affär. Den beskrivningen har som sådan inte ifrågasatts av bolaget.

Till att börja med är tvistigt om dessa kontakter omfattas av den aktuella konkurrensklausulen. En första fråga är därvid hur begreppet ”befintlig kund” i klausulen ska förstås. Enligt I.N. kan formuleringen inte tolkas på annat sätt än att klausulen endast avser kunder som bolaget redan hade när I.N. anställdes. Enligt bolaget avses de kunder som fanns när anställningsförhållandet upphörde. Arbetsdomstolen anser inte att en sådan tolkning som I.N. förespråkar generellt sett måste vara orimlig när det gäller tolkning av konkurrensklausuler. Arbetsdomstolen finner dock att klausulens ordalydelse i detta fall närmast tyder på att begreppet ”befintlig kund” avser kunder som bolaget hade vid tidpunkten för anställningens upphörande. För detta talar – vilket även bolaget framhållit – det förhållande att klausulen är formulerad så att förbudet att bearbeta ”befintlig kund” hos bolaget gäller under 60 månader räknat från avgångsdatum. Det finns inte något i klausulen som särskilt talar för att begreppet ”befintlig kund” skulle vara knutet till någon annan än den enda i klausulen angivna tidpunkten, nämligen avgångsdatum. Det har inte heller framkommit att frågan närmare behandlades när anställningsavtalet ingicks. Sammantaget kommer Arbetsdomstolen till samma slutsats som tingsrätten såtillvida att avfattningen av klausulen i här behandlat avseende inte kan anses utgöra hinder mot att klausulen kan tillämpas på de tre i målet aktuella kontakterna.

I likhet med tingsrätten finner Arbetsdomstolen vidare att I.N:s påstående att de tre aktuella personerna endast efterfrågade strukturerade produkter inte vederlagts. Arbetsdomstolen delar också tingsrättens bedömning att även personer som enbart efterfrågat sådana produkter får anses vara kunder till bolaget i konkurrensklausulens mening.

Arbetsdomstolen finner således att den bearbetning som I.N. ostridigt har företagit beträffande tre kunder omfattas av konkurrensklausulen och att hon alltså handlat i strid mot den. Vid denna bedömning har Arbetsdomstolen att

ta ställning till om klausulen, som I.N. hävdar, är oskälig och därmed inte bindande för henne. Bolagets ståndpunkt är att konkurrensklausulen inte i något avseende är oskälig.

Av 38 § avtalslagen framgår att konkurrensklausuler inte får sträcka sig längre än vad som kan anses skäligt. Rent allmänt kan sägas att praxis präglas av en starkt restriktiv syn på konkurrensklausuler i anställningsavtal.

Bolaget får i och för sig anses ha haft intresse av att skydda sig mot att få sina kunder aktivt bearbetade av konkurrenter och därmed riskera att dessa lämnar bolaget. Den aktuella konkurrensklausulen, som synes främst syfta till att ge skydd mot marknadskonkurrens snarare än att skydda företags-specifikt kunnande, kan säkert antas uppfylla ett sådant ändamål. Samtidigt bör beaktas att den som är kund hos ett företag i den här branschen kan tänkas anlita flera olika företag, parallellt eller växelvis, för förmedling av försäkringar och finansiella tjänster, dvs. den typ av tjänster som bolaget tillhandahåller. Bolagets verksamhet skiljer sig här från t.ex. den verksamhet som ett revisionsföretag bedriver. Detta förhållande inverkar enligt Arbetsdomstolens mening vid värderingen av vilken tyngd som bolagets intresse ska tillmätas vid den helhetsbedömning av konkurrensklausulen som ska göras.

När det sedan gäller de argument som I.N. har särskilt framfört till stöd för att klausulen är oskälig enligt 38 § avtalslagen finner Arbetsdomstolen i likhet med tingsrätten inledningsvis att vad som kommit fram angående provisionsberäkningen inte är grund för att anse att klausulen är oskälig.

Enligt Arbetsdomstolens uppfattning innebär emellertid klausulen enligt ordalagen en betydande olägenhet för I.N. Domstolen beaktar då till att börja med att förbudet omfattar en ansevärd mängd personer. Bolaget har anfört att med begreppet ”kunder” i konkurrensklausulens mening avses samtliga cirka 8 000 personer som var kunder hos bolaget när I.N. slutade, inklusive sådana mot vilka bolaget endast marknadsför s.k. strukturerade produkter. Det rör sig således om så många personer som betecknas som kunder hos bolaget att I.N. måste antas ha svårt att överblicka dem. Det ligger också nära till hands att anta att den kundkrets som är intressant att vända sig till för förmedling av den här sortens tjänster trots allt är begränsad. Klausulen torde därför inte endast marginellt inskränka möjligheten för I.N. att fortsätta verka som säljare av dessa tjänster, i allt fall om man beaktar att det geografiska område som varje säljare verkar inom torde vara avgränsat, eftersom arbets sättet innefattar personliga sammanträffanden med kunderna. Till det sagda kommer klausulens förbudstid om fem år som är avsevärt längre än vad som får anses vara praxis. I.N. har inte heller, såvitt framkommit, fått någon särskild kompensation för den olägenhet som klausulen innebär. I.N:s lön har enligt hennes egna uppgifter uppgått till omkring 500 000 kr per år. Bolaget har visserligen påstått att inkomsten varit högre men har inte, trots att det borde ha enkelt kunnat ske, förebringat någon utredning som vederlagt I.N:s uppgifter på denna punkt. Även om redan den av I.N. uppgivna lönen kan anses som hög har inget framkommit som tyder på att

den, som var helt provisionsbaserad, bestämts med utgångspunkt i de restriktioner som konkurrensklausulen innebär för henne.

En sammanvägning av de omständigheter som har anförts ovan leder enligt Arbetsdomstolens mening till att konkurrensklausulen, vid en helhetsbedömning, får anses oskälig enligt 38 § avtalslagen. Den ska därför inte tillämpas för I.N.

Vid denna bedömning saknas anledning att pröva frågorna om jämkning av vitesbeloppet enligt 36 § avtalslagen och om I.N:s kvittningsinvändning.

Sammanfattning och rättegångskostnadsfrågor

Den bedömning som Arbetsdomstolen har gjort innebär att bolagets talan ska helt ogillas. Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta. Vidare ska I.N. befrias från skyldigheten att ersätta bolagets rättegångskostnader vid tingsrätten. I stället ska bolaget ersätta hennes rättegångskostnader där. Såvitt framkommit lämnade bolaget vid tingsrätten frågan om skäligheten av den av I.N. där yrkade ersättningen till rättsens bedömning. Arbetsdomstolen finner att den av I.N. vid tingsrätten yrkade ersättningen får anses skälig.

Vid denna bedömning har I.N. vunnit fullt bifall till sin talan i Arbetsdomstolen och bolaget ska därför ersätta henne för hennes rättegångskostnader även här. I.N. har yrkat ersättning avseende ombudsarvode med 75 000 kr, inklusive moms. Bolaget har lämnat frågan om skäligheten av den av I.N. yrkade ersättningen till domstolens bedömning. I.N:s yrkande om ersättning framstår som alltför högt tilltaget i förhållande till målets omfattning i Arbetsdomstolen. Hon är enligt Arbetsdomstolens uppfattning skäligen tillgodosedd med en ersättning om 50 000 kr. På beloppet tillkommer mervärdesskatt.

Domslut

1. Med upphävande av punkt 2 i tingsrättens domslut ogillar Arbetsdomstolen Finanshuset 2002 AB i konkurs talan.
2. Med upphävande av punkt 3 i tingsrättens domslut förpliktar Arbetsdomstolen Finanshuset 2002 AB i konkurs att ersätta I.N. för rättegångskostnader vid tingsrätten med etthundratjugoentusenåttahundrasjuttiofem (121 875) kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 17 april 2009 till dess betalning sker.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Finanshuset 2002 AB i konkurs att ersätta I.N. för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med sextiotvåusenfemhundra (62 500) kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Gunilla Svahn Lindström, Inga Jerkeman, Agne Werneskog, Gösta Rehnstam, Inger Öhrn Karlsson och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Per Lindblom

Tingsrättens dom (ledamot: Thomas Arvefors)

BAKGRUND

I.N. anställdes av Finanshuset 2002 AB (i det följande benämnt Finanshuset eller bolaget) den 18 mars 2003. Vid bolaget arbetade hon som försäljare av finansiella tjänster. Verkställande direktör i Finanshuset är P.D., som startade bolagets verksamhet och som äger huvuddelen av aktierna i bolaget.

En del av de finansiella tjänster som Finanshuset tillhandahåller avser s.k. strukturerade produkter. Dessa produkter endast marknadsförs av bolaget, som inte får sälja produkterna.

Kunderna rekryteras antingen genom ett av Finanshuset anlitat s.k. bokningsföretag, för vars tjänster Finanshuset erlägger betalning, eller genom säljarnas ackvisition.

Det sagda gällde även under I.N:s anställning vid Finanshuset.

I.N:s anställning reglerades av ett skriftligt anställningsavtal mellan parterna. Avtalet är dagtecknat den 18 mars 2003.

Den lön som I.N. erhöll vid anställningen var provisionsbaserad. Hennes lön var god; vissa månader uppgick lönen till så mycket som 80 000 kr före preliminärskatteavdrag. Lönen beräknades enligt en bilaga till anställningsavtalet så, att säljaren erhöll "40 % bruttoprovision", men det gällde ett undantag för de kunder som kunde anses vara säljarens egna, till vilka räknades dem som säljaren själv hade ackvireerat. För dessa kunder gällde "ovanstående villkor, dock med bruttoprovisionssats 50 % till säljaren".

Av en bilaga till anställningsavtalet framgår det att vid en kunds annullering av ett träffat avtal minskas den provision som säljaren annars har rätt till.

Vidare är i anställningsavtalet under punkt 11 Anställningsvillkor bl.a. följande angivet.

Den anställda skall vid avgång ur tjänst omedelbart återlämna allt det material till bolaget som denne erhållit och begagnat sig av vid fullbordandet av dennes tjänst. Till detta hör exempelvis visitkort, kundmaterial, mobiltelefon samt datautrustning.

I händelse av övergång till konkurrerande verksamhet förbinder sig den anställda i och med detta avtals undertecknande att ej bearbeta redan befintlig kund hos [Finanshuset] under 60 månader räknat från avgångsdatum. Vid brott mot denna bestämmelse skall vite utgå med femtio-tusen kronor per avtalsbrott, dock högst femhundra tusen kronor.

Den 23 mars 2007 upphörde anställningen på I.N:s egen begäran. Hon påbörjade en anställning vid ett konkurrentföretag, vid vilket hon alltjämt är

verksam. Samma den 23 mars sändes ett brev ut till kunder till I.N. Brevet är undertecknat av I.N. men formulerades av P.D. I brevet skrevs att I.N. inte längre hade möjlighet att fungera som kundernas personliga rådgivare och att P.D. övertog hennes roll som kundernas kontaktperson.

I samband med att anställningen upphörde lät Finanshuset I.N. upprätta en lista över kunder som hon hade en särskilt god relation till. I.N. antecknade ett femtontal kunder i listan. När hon slutade anställningen uppgick Finanshusets kunder till cirka 8 000, varav 500-600 anlidade henne.

När I.N:s anställning upphörde innehöll Finanshuset 90 170 kr av hennes slutlön. Av beloppet avsåg 42 200 kr medel som reserverades att ingå i en s.k. annullationsbuffert.

Under våren 2007 kontaktade I.N. kunder hos Finanshuset. Ingen av dessa kunder var upptagen i den av henne upprättade listan eller rekryterad till bolaget av henne.

I ett den 16 juli 2007 daterat brev från Finanshuset till I.N. anförde bolaget att det hade innehållit ovan angivna 42 200 kr avseende annullationsbufferten och att resterande belopp, 47 970 kr, enligt lagen om arbetsgivares kvittningsrätt kunde användas till kvittning, varvid bolaget hänvisade till det vitesförenade förbudet att bearbeta arbetsgivarens kunder i punkten 11 i anställningsavtalet. I anslutning till det anfördes att bolaget reserverade 47 970 kr mot den fordran som bolaget ansåg sig ha hos I.N. enligt nämnda punkt i avtalet.

Finanshuset skrev på nytt till I.N. den 19 oktober 2007. I brevet, som är rubricerat Brott mot konkurrensöverenskommelse, anförde bolaget att det hade blivit varse att I.N. upprepade gånger hade brutit mot överenskommelsen och uppmanade bolaget henne att omedelbart upphöra med avtalsbrotten.

När det gäller det innehållna beloppet om 47 970 kr tillskrev på I.N:s uppdrag hennes ombud Johan Linder Finanshuset genom bolagets ombud Hans-Christian Löth den 24 oktober 2007 och påpekade att bolagets kvittning stred mot lagen om arbetsgivares kvittningsrätt men att I.N. inte skulle ställa krav på allmänt skadestånd – som bolagets åtgärd att innehålla lönen gav henne rätt till – under förutsättning att lönen omgående utbetalades till henne.

47 970 kr utbetalades den 27 november 2007.

Parternas tvist gäller i huvudsak frågorna om Finanshuset har rätt till vite enligt punkten 11 i anställningsavtalet och, om så är fallet, huruvida I.N. äger kvitta en av henne åberopad fordran på allmänt skadestånd på grund av otillåten kvittning med fordran som Finanshuset gör gällande.

Finanshuset har i en inlägga till tingsrätten den 30 mars 2009 frånfällt ett av bolaget framställt påstående att I.N. efter anställningens upphörande bearbetat en kund hos Finanshuset vid namn E.N.

YRKANDEN OCH GRUNDER

Finanshuset har yrkat att I.N. förpliktas att till bolaget betala 200 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 150 000 kr från den 16 januari 2008 och på 50 000 kr från den 30 mars 2009, allt tills betalning sker.

I.N. har bestritt yrkandena. Hon har förklarat att hon inte kan vitsorda skäligheten av något belopp men att hon inte har någon erinran mot ränteberäkningen.

I.N. har anfört att käromålet i vad det avser det ovan angivna påståendet angående E.N. får anses eftergivet och har yrkat att Finanshusets talan i den delen skall ogillas på grund av eftergivandet.

Finanshuset har medgett yrkandet om ogillande dom i nu berörd del.

Finanshuset har till grund för käromålet i återstående delar åberopat följande. I.N. har bearbetat fyra av Finanshusets kunder. Dessa kunder är H.S., makarna B. och K.H. samt A.L. I.N. kontaktade under våren 2007 H.S. och makarna H. S. träffade hon också under den våren. A.L. kontaktade hon i november 2007. Genom nämnda åtgärder har I.N. brutit mot konkurrensklausulen i anställningsavtalet. För dessa avtalsbrott är I.N. i enlighet med avtalet skyldig att till bolaget betala fyra viten om 50 000 kr, ett vite per kontaktad kund, eller tillhoppa 200 000 kr. Ränta yrkas från dag då krav framställts i målet.

Till grund för bestridandet har I.N. anfört följande. Hon har inte brutit mot konkurrensklausulen, eftersom de kunder som hon kontaktade inte var kunder hos Finanshuset när hon påbörjade anställningen där och därför inte omfattas av klausulen. I andra hand görs gällande att klausulen är oskälig enligt 38 § avtalslagen med hänsyn till dels den differentierade provisionsberäkningen, dels klausulens begränsning av hennes möjligheter att försörja sig utan att hon ges någon ekonomisk kompensation härför, dels svårigheten för henne att känna till vilka som är Finanshusets kunder, dels den långa förbudstiden, dels det höga vitesbeloppet. Anses hon likväl bunden av klausulen, skall vitet jämkas med stöd av 36 § avtalslagen till noll eller det belopp som rätten finner skäligt, då vitet är oskäligt högt i förhållande till vad hon i så fall har låtit sig komma till last och till de små bruttointäkter som Finanshuset har riskerat att gå miste om till följd av hennes förfarande. Om det anses att hon skall betala vite, skall mot vitesbeloppet kvittas en motfordran om 50 000 kr avseende allmänt skadestånd med anledning av otillåten kvittning av beloppet 47 970 kr enligt lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt. På skadeståndet skall ränta enligt 6 § räntelagen utgå från den 31 mars 2009 tills betalning sker.

Finanshuset har bestritt såväl att konkurrensklausulen i något avseende är oskälig som kvittningsinvändningen. Som skäligt skadestånd har vitsordats 10 000 kr, jämte yrkad ränta. Till grund för bestridandet av kvittnings-

invändningen har Finanshuset anfört att bolaget inte kan anses ha kvittat beloppet 47 970 kr.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

UTVECKLING AV TALAN

Finanshuset: De kunder som I.N. har bearbetat efter anställningens upphörande tillhandahölls av bolaget. Kostnaden för bolaget att genom anlitat företag rekrytera kunder uppgår till 1 000 kr per kund. Kundregistret är bolagets egendom och kan sägas utgöra kärnan i bolagets verksamhet. En försäkringsförmedlares uppgift är främst att ta hand om bolagets kunder. För detta erhöll I.N. en hög lön. Anledningen till att bolaget lät I.N. ta med sig de kunder som hon antecknade i listan var att ett sådant övertagande gagnade dessa kunder. Parterna överenskom sålunda att I.N. fick ta över de kunderna. Redan kort tid efter det att hon hade slutat anställningen kom det fram att hon bearbetade kunder hos bolaget. I.N. har kontaktat även andra kunder än H.S., makarna H. och A.L. Det är emellertid känsligt att tillfråga kunder om de är beredda att medverka till en rättegång av det slag som är i fråga. Flera kunder har avböjt medverkan. Fastän I.N. hade bytt arbetsgivare, gav hon i kontakter med kunder hos bolaget sken av att ingen förändring hade skett i hennes förhållande till kunderna. Trots att bolaget påtalade för I.N. att hon inte hade rätt att bearbeta bolagets kunder fortsatte hon med det. Kontakten med A.L. tog I.N. i november 2007, vilket alltså var efter brevet den 19 oktober 2007. I.N. bearbetar alltjämt kunder hos bolaget. Hon har tagit med sig kundunderlag från bolaget. Den 28 september 2007 sände hon ett e-postmeddelande från sin nya arbetsplats vilket meddelande av förbiseende mottogs av Finanshuset. Av meddelandet, i vilket hon bestämde tid för ett möte med en av sina tidigare kunder hos Finanshuset, framgår det att I.N. måste ha medtagit detaljerade uppgifter rörande åtgärder som hon under anställningen vid Finanshuset hade vidtagit rörande en viss kund. I fråga om avfattningen av konkurrensklausulen i anställningsavtalet gäller förbudet att bearbeta "befintlig kund" enbart sådana kunder som anlidade bolaget vid tidpunkten för anställningens upphörande. Det använda uttrycket har valts för att från förbudet undanta bearbetning av kunder som har tillkommit därefter; om sådana kunder kan ju en tidigare anställd normalt inte ha någon kännedom. Konkurrensklausulen är allmänt förekommande i anställningsavtal av det slag som är i fråga. Den är tidsmässigt kopplad till säljarens annulationsansvar, som också gäller 60 månader. Huvudregeln för beräkningen av provisionen är att denna utgår med 40 procent. För att uppmuntra säljarna att ackvirera kunder ges ett tillägg med tio procent. Genom I.N:s påtalade förfarande har bolaget lidit skada. När det gäller kvittningsinvändningen kan det förhållandet att bolaget innehöll beloppet inte anses innebära att bolaget har kvittat den fordran som beloppet avsåg. Bolaget får vidare anses ha utbetalt beloppet omgående efter I.N:s begäran om det.

I.N.: Hon har bearbetat H.S., B.H. och A.L. Med K.H. har hon inte haft någon kontakt efter anställningens upphörande. Ingen av nämnda personer var kund hos Finanshuset när hon påbörjade anställningen där. Konkurrens-

klausulen är därför inte tillämplig på den bearbetning som Finanshuset gör gällande, eftersom klausulen gäller endast i fråga om kunder som anlidade bolaget när hon började anställningen. Samtliga de Finanshusets kunder som hon kontaktade efter anställningens upphörande efterfrågade endast strukturerade produkter. Det kan sättas i fråga om sådana kunder tillhör Finanshuset i den mening som bolaget gör gällande. Hon tog inte med sig något underlag rörande Finanshusets kunder när hon slutade. Någon förklaring till e-postmeddelandet den 28 september 2007 kan hon inte ge. Det kan dock noteras att de av bolaget återopade uppgifterna på denna punkt härrör från bolagets dator. Det i meddelandet angivna mötet med kunden bokades emellertid. När det gäller hennes uppgift om antalet kunder hos Finanshuset grundar sig den på ett antagande utifrån det antal kunder som hon själv hade multiplicerat med antalet säljare hos bolaget. Brevet som skrevs när hon slutade anställningen distribuerades genom Finanshusets försorg och tillställdes inte alla hennes kunder; det var således inte bara de kunder som hon antecknade i listan som inte erhöll brevet. När det gäller kunderna i listan träffade parterna för övrigt inte någon överenskommelse om att hon fick ta med sig dessa till hennes nya verksamhet. P.D. har dessutom kontaktat en av kunderna i listan, vilket visar på svårigheten att känna till alla bolagets kunder. Under hennes anställning förekom det att det anordnades möten mellan henne och vad som sades vara nya kunder, som emellertid visade sig redan anlita bolaget. Det hände att kunder till henne hos Finanshuset kontaktade henne sedan hon slutat. Ibland var anledningen till det att bolaget inte hade uppfyllt gjorda åtaganden. Hon förklarade vid dessa kontakter att hon hade bytt anställning. Normalt var hennes årsinkomst från Finanshuset omkring 500 000 kr före skatteavdrag. Det innehållna beloppet utbetalades först drygt en månad efter det att hon hade framställt krav på omgående betalning.

Finanshuset: Det vitsordas inte att de kunder som I.N. har bearbetat efterfrågade enbart strukturerade produkter. Även sådana kunder tillhör emellertid bolaget i det hänseende som är i fråga. Inte heller kan det vitsordas att I.N:s årliga bruttoinkomst uppgick till 500 000 kr. Inkomsten var högre.

DOMSKÄL

Finanshuset har återopat förhör under sanningsförsäkran med P.D. I.N. har på egen begäran hörts under sanningsförsäkran. De ovan under Bakgrund berörda handlingarna har sakframställningsvis genomgått i erforderliga delar. Finanshuset har hänvisat till e-postmeddelandet den 28 september 2007.

Den del av bolagets talan som har som grund att I.N. i strid mot den i anställningsavtalet intagna konkurrensklausulen bearbetat E.N. skall med hänsyn till Finanshusets medgivande av yrkandet om ogillande dom lämnas utan bifall.

Finanshuset kan inte anses ha ändrat sin väckta talan – vilket inte heller I.N. påstått – genom att göra gällande att de påstådda kontakterna med B. och K.H. utgör två brott mot konkurrensklausulen.

Det är sålunda ostridigt mellan parterna att anställningsavtalet innehåller den konkurrensklausul som målet rör.

I fråga om käromålet i övrigt är det ostridigt även att I.N. efter det att hennes anställning vid Finanshuset upphörde har bearbetat H.S., B.H. och A.L. i syfte att dessa personer skulle bli I.N:s kunder även i hennes nya anställning.

Mot I.N:s bestridande – bekräftat av uppgifter som hon har lämnat under sanningsförsäkran – är det inte visat att hon har kontaktat K.H. Den förebringade utredningen är inte sådan att den omständigheten att I.N. satte sig i förbindelse med K.H:s maka leder till att I.N. skall anses ha företagit någon ting som innebär att hon i fråga om K.H. åsidosatt vad som kan ha ålegat henne enligt konkurrensklausulen. Även beträffande påståendet att I.N. har bearbetat K.H. skall käromålet följaktligen lämnas utan bifall.

Konkurrensklausulen kan visserligen enligt sin ordalydelse tolkas så – vilket I.N. alltså gjort gällande – att den är begränsad till att avse bearbetning av enbart kunder som anlitar Finanshuset när säljaren påbörjar anställningen. En sådan tolkning måste emellertid anses orimlig, eftersom den kan medföra att säljaren blir förbjuden att försöka vinna över kunder som har lämnat bolaget under säljarens anställning men att säljaren utan inskränkning får sätta sig i förbindelse med under anställningen genom arbetsgivarens försorg tillkomna kunder – kanske med omfattande affärer hos bolaget – som säljaren ser till att ha en intensiv kontakt med när anställningen upphör. Även med beaktande av att ett avtalsvillkors otydlighet normalt skall drabba den part som har formulerat villkoret – särskilt om parten kan anses inta en överlägsen ställning – kan avfattningen av konkurrensklausulen inte anses utgöra hinder mot att klausulen kan tillämpas på de kontakter som I.N. efter anställningens upphörande haft med H.S., B.H. eller A.L.

Finanshuset har inte vederlagt I.N:s uppgift att H.S., B.H. och A.L. efterfrågade endast strukturerade produkter. Omständigheterna är emellertid sådana att konkurrensklausulen får anses tillämplig på bearbetning av även sådana kunder.

Vid nu gjorda bedömningar skall prövas om konkurrensklausulen är oskälig enligt 38 § avtalslagen.

Vad som har kommit fram om den provisionsersättning som I.N. var berättigad till enligt anställningsavtalet bör inte beaktas vid prövningen av frågan om konkurrensklausulen vid en tillämpning av 38 § avtalslagen är oskälig. Den differentierade provisionsberäkningen är således inte anledning att anse klausulen oskälig. Med hänsyn till det stora antal kunder som får antas finnas på marknaden för de tjänster som är i fråga kan klausulen inte anses begränsa I.N:s försörjningsmöjligheter i någon påtaglig omfattning. Den omständigheten att I.N., som vid anställningen uppbar en god lön, lägst 500 000 kr om året, inte har getts någon direkt ekonomisk kompensation för att vara bunden vid klausulen bör således inte beaktas.

Käromålet avser I.N:s kontakter med personer som hon visste var kunder hos Finanshuset. Åtminstone såvitt avser sådana kunder kan klausulen inte anses oskälig. Klausulen gäller enligt avtalet för en tid av fem år efter det att anställningen upphörde. Detta är en lång giltighetstid för en konkurrensklausul även med beaktande av I.N:s goda lön hos Finanshuset. De förfaranden av I.N. som Finanshuset har påtalat har emellertid ägt rum snart efter det att anställningen upphörde, varför den långa bindningstiden enligt avtalet inte bör inverka på den prövning som nu skall ske (jfr Ds 2002:56 s. 341). Vid gjorda ställningstaganden bör inte den i konkurrensklausulen intagna vitesklausulen beaktas vid en bedömning av skäligheten av konkurrensklausulen enligt 38 § avtalslagen (jfr prop. 1975/76:81 s 149).

Fråga är då om vitesklausulen är oskälig vid en tillämpning av 36 § avtalslagen och därför skall jämkas enligt lagrummet.

Det vite om 50 000 kr per brott mot konkurrensklausulen som anställningsavtalet föreskriver kan synas högt. Beloppet skall emellertid sättas i relation till I.N:s inkomster hos Finanshuset. I.N. har dock gjort gällande att Finanshuset riskerade att gå miste om endast små bruttointäkter till följd av hennes förfarande och att detta skall beaktas vid bedömningen av skäligheten av vitet. Det torde emellertid inte vara möjligt att i vart fall utan närmare utredning avgöra den förlust som den part som blir av med en kund riskerar att drabbas av, eftersom det normalt inte går att komma fram till vilka avtal en kund skulle ha ingått ifall kunden hade fortsatt att göra affärer med parten. Av den förebringade utredningen framgår det också att värdet av de affärer som görs på marknaden kan variera betydligt. Vidare skall beaktas att det totala vitesbelopp som kan göras gällande är begränsat till 500 000 kr. Det torde vara ostridigt att en av de viktigaste tillgångarna, kanske den främsta, för ett företag som bedriver en sådan verksamhet som är i fråga är just kundstocken. Ett sådant företag har ett starkt och berättigat intresse att freda sig mot åtgärder som innebär att tidigare befattningshavare utnyttjar kunskaper för att förmå kunder att lämna företaget. För att avhålla befattningshavarna från sådana förfaranden krävs det att vitet är förhållandevis högt. Följaktligen föreligger det inte heller skäl till jämkning enligt 36 § avtalslagen.

I denna situation skall den av I.N. gjorda kvittningsinvändningen prövas.

Av Finanshusets brev den 16 juli 2007 framgår det att bolaget kvittade beloppet 47 970 kr med stöd av lagen om arbetsgivares kvittningsrätt mot den fordran som bolaget ansåg sig ha hos I.N. på grund av brott mot konkurrensklausulen. Finanshuset har inte visat att förutsättningar för kvittning enligt sagda lag förelåg. Bolaget har inte påstått att det hade en grundad anledning anta att det hade rätt att kvitta eller att bolagets förfarande var ursäktligt. Inte heller kan bolaget anses ha följt parternas överenskommelse att genast betala ut det innehållna beloppet. Mot denna bakgrund skall Finanshusets fordran på viten minskas med det allmänna skadestånd som bolagets brott mot lagen om arbetsgivares kvittningsrätt berättigar I.N. till. Vid bestämmande av skadeståndet beaktas, utöver storleken av det kvittade

beloppet, att I.N. genom kvittningen, såvitt framkommit, inte blev ställd utan försörjning. Skadeståndet bör bestämmas uppgå till 15 000 kr.

Sammanfattningsvis uppgår Finanshusets fordran på viten till 150 000 kr (3 x 50 000 kr) på vilket belopp ränta skall utgå från den 16 januari 2008. Från beloppet skall det allmänna skadeståndet om 15 000 kr dras av. På beloppet skall räknas ränta från den 31 mars 2009.

Vid angivna utgång i målet skall Finanshuset tilläggas jämkad ersättning för rättegångskostnader, varvid skall beaktas att käromålet delvis ogillats och att I.N. har befunnits berättigad till skadestånd med ett belopp som är väsentligt lägre än vad hon har yrkat. Finanshuset har yrkat ersättning med 93 400 kr för ombudsarvode, vartill kommer lagstadgad mervärdesskatt. I.N. har för det fall hon förlorar målet medgett yrkandet med den inskränkningen att Finanshuset skall ersätta henne med 15 625 kr för ombudsarvode jämte mervärdesskatt i den del av målet där bolaget har eftergett sin talan. Finanshuset har bestritt att ersätta I.N. med ett så högt belopp i den delen.

DOMSLUT

1. Tingsrätten ogillar käromålet i vad det avser yrkanden om förpliktande för I.N. att betala vite med anledning av brott mot konkurrensklausul i fråga om tagna kontakter med E.N. och K.H.
2. I.N. förpliktas att till Finanshuset 2002 AB betala etthundratrettiofemtusen (135 000) kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen dels på etthundrafemtiotusen (150 000) kr från den 16 januari 2008 till den 1 april 2009, dels på 135 000 kr från den 31 mars 2009 tills betalning sker.
3. I.N. skall ersätta Finanshuset 2002 AB för rättegångskostnader med sjuttiofemtusen (75 000) kr, avseende ombudsarvode inklusive mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för domen tills betalning sker.